

Dr. Salih KORKMAZ

**OSMANLI HUKUKUNDA
BİR KREDİ VASITASI OLARAK
MUAMELE-İ ŞER'İYYE (XVII. ASIR)**

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	VII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1
1. Muamele-i Şer'iyeye Hakkında Umumi Malumat	2
2. Konunun Sınırlandırılması.....	4
3. Çalışmanın Metodolojisi ve Kaynakların Tanıtılması.....	5
4. Konunun Takdimi.....	9

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MUAMELE-İ ŞER'İYYENİN HUKUKÎ TEMELLERİ.....	11
1.1. Bey'û'l-Iyne	11
1.1.1. Hanefîler'e Göre Bey'û'l-Iynenin Hükümü.....	13
1.1.2. Diğer Mezheplere Göre Bey'û'l-Iynenin Hükümü.....	16
1.1.3. Bey'û'l-Iyne ve Muamele-i Şer'iyeye Münasebeti	18
1.2. Karz Akdi	20
1.2.1. Karz Akdinin Tarif ve Mahiyeti	20
1.2.2. Karz Akdinin Kuruluşu.....	22
1.2.2.1. Akdin Tarafları ve Ehliyet	22

1.2.2.2. İrade Beyanı.....	23
1.2.2.3. Akdin Mevzuu	23
1.2.3. Karz Akdinin Sonuçları.....	24
1.2.4. Karzda Faiz	24
1.3. Hîle (Hiyel)	25
1.3.1. Hîle Mefhumu.....	26
1.3.2. Hîlenin Delilleri	34
1.3.2.1. Hîle-i Şer'iyenin Cevazına Dair Deliller	35
1.3.2.1.1. Kitap.....	35
1.3.2.1.2. Sünnet	36
1.3.2.1.3. Diğer Deliller.....	39
1.3.2.2. Hîle-i Bâtılanın Caiz Olmadığına Dair Deliller.....	39
1.3.2.2.1. Kitap	40
1.3.2.2.2. Sünnet.....	40
1.3.2.2.3. Diğer Deliller	42
1.3.3. Hîlenin Mezheplerdeki Yeri	43
1.3.3.1. Hanefiler	44
1.3.3.2. Şâfiîler	47
1.3.3.3. Mâlikî ve Hanbelîler	47
1.3.4. Hîlenin Hükümüne Tesir Eden Bazı Haller.....	48
1.3.4.1. Zaruret Hali.....	48
1.3.4.1.1. Azimet ve Ruhsat	49
1.3.4.1.2. Zaruret Halinin Yasaklar ile İrtibatı	51
1.3.4.1.3. Zaruret Hali ve Hîle-i Şer'iyeye Münasebeti	54
1.3.4.2. Maslahat-ı Mürsele	57
1.3.4.3. Hükümlerdeki Dini ve Kazâî Ayrımı.....	58
1.3.5. Hîle Hakkında Umumi Değerlendirme	62
1.3.6. Bir Hîle Tatbikatı Olarak Muamele-i Şer'iyeye.....	65
1.4. Muamele-i Şer'iyeye İle Alakalı Diğer Hukukî Mefhumlar	69
1.4.1. Gabin	69
1.4.1.1. Gabin Mefhumu	69
1.4.1.2. Gabnin Akde Tesiri	70

1.4.1.3. Gabin ve Muamele-i Şer'iyeye Münasebeti.....	72
1.4.2. Akdin Lafzî ve Gâî Tefsiri Meselesi	74
1.4.3. Muvâzaa.....	75

İKİNCİ BÖLÜM

2. DEVRİN İKTİSÂDÎ ve İÇTİMÂÎ ŞARTLARI İŞİĞİNDA OSMANLI ULEMÂSININ MUAMELE-İ ŞER'İYYEYE BAKIŞI.	79
2.1. 17. Asır Osmanlı Hukuk Kaynaklarında Muamele-i Şer'iyeye.....	80
2.1.1. Muamele-i Şer'iyeye Mefhumu	80
2.1.2. Muamele-i Şer'iyenin Yapılış Usulleri.....	81
2.1.2.1. Karz+ Bey'+(Hibe+Hibe) Usulü	81
2.1.2.2. Bey'+Bey'+Bey' Usulü	83
2.1.2.3. Bey'+ Bey' Usulü	83
2.1.2.4. Bey'+Bey'+İkale (Bozma)+ Bey' Usulü.....	84
2.1.2.5. Karz+ Bey'+Takas+ Bey' Usulü	86
2.1.2.6. Bey'+Karz+ Bey'+Bey' Usulü.....	86
2.1.2.7. Bey' Bi'l-Vefâ, Bey' Bi'l-İstiğlâl	87
2.1.3. Muamele-i Şer'iyeye Sayılmayan Haller	89
2.1.3.1. İlzâm-ı Ribhin Fiilen Yapılmaması	89
2.1.3.2. Muamele-i Şer'iyede Garar (Belirsizlik)	90
2.1.4. Muamele-i Şer'iyenin Hükümü	91
2.1.4.1. Fetvâ Kitaplarında.....	92
2.1.4.2. Mevzuya Dair Müstakil Risâlelerde	94
2.1.4.2.1. Bey'i'l-Iyne Risâlesi	95
2.1.4.2.2. Risâle fi Tahkiki'l-Bey' Bi'l-Vefâ	98
2.1.4.2.3. İşaratü Ba'zı Ehli'l-Vefâ bi Cem'i Ahkâm-ı Bey'i'l- Vefâ Risâlesi	99
2.1.4.2.4. Diğer Risâleler.....	101
2.2. Osmanlı Devleti'nde 17. Asırda Tarihî Şartlar.....	102
2.2.1. Para Darlığı.....	102
2.2.1.1. Fiyat Devrimi ve Para Darlığı	105

2.2.1.2. Para Vakıfları ve Para Darlığı	110
2.2.2. Zirâi Kriz	111
2.2.3. Askeri Nizâmın Değişimi	115
2.3. Devrin Şartları ve Muamele-i Şer'îyye	116

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. OSMANLI DEVLETİ'NDE MUAMELE-İ ŞER'İYYE TATBİKATI	121
3.1. Muamele-i Şer'îyyenin Kuruluş ve İşleyişi.....	124
3.1.1. Taraflar ve Ehliyet	126
3.1.2. Muamele-i Şer'îyyenin Üzerine Bina Edildiği Borç	127
3.1.3. Ribhi Teşkil Eden Mal	128
3.1.4. Vade	129
3.1.5. İspat	131
3.1.6. Teminat.....	132
3.2. Muamele-i Şer'îyyenin Hukukî Neticeleri	133
3.2.1. Ribh	133
3.2.2. Muamele-i Şer'îyye Yapılmaksızın Ribh Talebinin Reddi	136
3.3. Muamele-i Şer'îyye ile Borç Alıp Veren Şahıs ve Müesseseler..	140
3.3.1. Para Vakıfları.....	141
3.3.1.1. Osmanlı Hukukunda Para Vakfı Tartışmaları.....	142
3.3.1.2. Para Vakfı Tartışmaları ve Para Vakfı Tatbikatı	149
3.3.1.3. Para Vakıflarınca Yapılan Muamele-i Şer'îyyeler	157
3.3.2. Yetim Malları	161
3.3.3. Avarız Vakıfları.....	165
3.3.4. Yeniçeri Sandıkları.....	169
3.3.5. Şahıslar	172
3.3.6. Sarraflar ve Murabahacılar	173
3.3.7. Hususi Haller.....	178

3.3.8. Umumi Vaziyet	181
3.4. Muamele-i Şer'iyeye Devletin Müdahalesi	183
3.4.1. Ribh Nisbeti.....	183
3.4.2. Ribh Nisbetinin Artırılması ve Yetim/Vakıf Mallarının Paraya Çevrilerek İşletilmesi Talebi	192
3.4.3. Ribâhorların Kasap Olarak Vazifelenendirilmesi	194
3.5. Muamele-i Şer'iyenin Sona Ermesi.....	201
3.6. Muamele-i Şer'iyenin İçtimâi Hayattaki Rolü	203
SONUÇ	213
EK	223
KAYNAKÇA	265